

Mjesto i datum: Podgorica, 04.06.2025. Broj stranica: 2

Saopštenje za javnost

MONSTAT da objavi akcioni plan i podatke o javnom dugu i deficitu u skladu sa novom zakonskom obavezom

U martu 2025. navršilo se tačno deset godina od kada je Vlada Crne Gore usvojila Strategiju za usklađivanje statistike državnih finansija sa evropskim standardima (ESA 2010). Deceniju kasnije, ključni podaci o fiskalnom zdravlju države, poput javnog duga i deficita prema EU pravilima, i dalje nijesu dostupni javnosti.

Sve ukazuje na to da je Ministarstvo finansija izbjegavalo suočavanje s brojkama koje bi otkrile pravu dubinu javnog zaduženja. Jer, kada bi se dug i deficit obračunavali po evropskim standardima, a ne prema "domaćim pravilima", Crna Gora bi vjerovatno bila daleko od ispunjavanja kriterijuma EU o fiskalnim ograničenjima koji su definisani na nivou od 3% deficita i 60% javnog duga u odnosu na BDP.

Umjesto objave tih podataka, u martu 2025. donesene su izmjene Zakona o zvaničnoj statistici, kojima se nadležnost za statistiku državnih finansija sada prenosi sa Ministarstva finansija na Upravu za statistiku (MONSTAT). Dakle, odgovornost za statistiku državnih finansija sada je na MONSTAT-u. Stoga, Društvo statističara i demografa Crne Gore (DSD) uputilo je više zvaničnih zahtjeva MONSTAT-u. Svi zahtjevi za slobodan pristup informacijama na temu statistike javnog duga i deficita su odbijeni. Ne samo da se ne dozvoljava pristup podacima, već MONSTAT tvrdi da ni uvid u akcioni plan usklađivanja ne može odobriti, jer se statistika državnih finansija razvija u okviru IPA 2022 projekta, pa se navodno informacije o tome ne smiju dijeliti sa trećim stranama, shodno međunarodnom ugovoru sa EU koji nam nije dostavljen na uvid.

Pitanje statistike državnih finansija problematizovala je i Evropska komisija u svom izvještaju o ekonomskim reformama Crne Gore iz juna 2025. godine jasno poručujući, da statistiku državnih finansija Crne Gore hitno treba unaprijediti, uključujući i moguću reklasifikaciju javnih preduzeća u sektor opšte države, što bi potencijalno moglo povećati zvaničnu statistiku o dugu i deficitu.

Zanimljivo je, međutim, da MONSTAT istovremeno najavljuje veliku reviziju bruto domaćeg proizvoda (BDP) po ESA 2010 metodologiji za period 2006–2023, i to godinu dana ranije nego što je prvobitno planirano kako bi se ubrzao proces zatvaranja poglavlja 18 (Statistika). Ipak, istovremeno u potpunosti zanemaruje potrebu korisnika i EK za objavom statistike državnih finansija u skladu sa ESA2010, iako su podaci o dugu i deficitu jednako važni, ne samo za zatvaranje poglavlja 18, već i poglavlja 17 (Ekonomika i monetarna politika). Revizija samo jednog indikatora (BDP-a), dok se dug i deficit i dalje izračunavaju prema nacionalnim pravilima, može dovesti do neuporedivih i potencijalno manipulativnih pokazatelja o stvarnom nivou zaduženosti države.

Zato Društvo statističara i demografa Crne Gore javno poziva MONSTAT da:

- u skladu sa novim zakonskim ovlašćenjima koja su mu dodjeljena u martu 2025. godine, objavi akcioni plan ili jasan vremenski okvir za usklađivanje statistike državnih finansija po ESA 2010 standardima;
- da saopšti tačan datum objave revidirane serije BDP-a za period 2006–2024. godina, što je u skladu sa međunarodnom praksom, imajući u vidu da ova revizija može promijeniti strukturu i

nivo BDP-a, na koju korisnici na vrijeme moraju računati. Podjećamo, da je posljednja revizija BDP-a u državama EU izvršena u 2024. godini dovela do rasta nominalnog BDP-a najviše do 0,8%;

- da objavi revidirane podatke o javnom dugu i deficitu u skladu istim ESA 2010 standardom kao i BDP, kako bi se obezbjedila uporedivost pokazatelja i dobila tačna slika o stanju javnih finansija Crne Gore.

Raspolaganje ovim informacijama od velike je važnosti, jer ulazimo u period kada ekonomija Crne Gore pokazuje ozbiljne znake usporavanja. Naime, u prvom kvartalu 2025. godine, industrijska proizvodnja u padu -4,2%, prihodi od turizma smanjeni su za 6,2%, sektor IT-a i komunikacija za -3,2%, dok poljoprivreda i građevinarstvo stagniraju. Istovremeno, Crna Gora se suočava već drugi kvartal za redom sa istorijskim maksimumom u deficitu spoljno-trgovinske razmjene, dok raste i nivo budžetskog deficita. Sve to značajno pogoršava neto međunarodnu investicionu poziciju koja je nivou od -112%BDP-a, što nas svrstava odmah iza Grčke kao drugu najzaduženiju ekonomiju u EU i regionu u odnosu na strane investitore. **Sudeći po već dostupnim i objavljenim pokazateljima, može se zaključiti da će realna stopa BDP-a u prvom kvartalu 2025. godine biti u rasponu od minilanih -1,5% do 1,5%, što je značajno ispod projektovanog nivoa.**

Dr Gordana Radojević

Društvo statističara i demografa Crne Gore